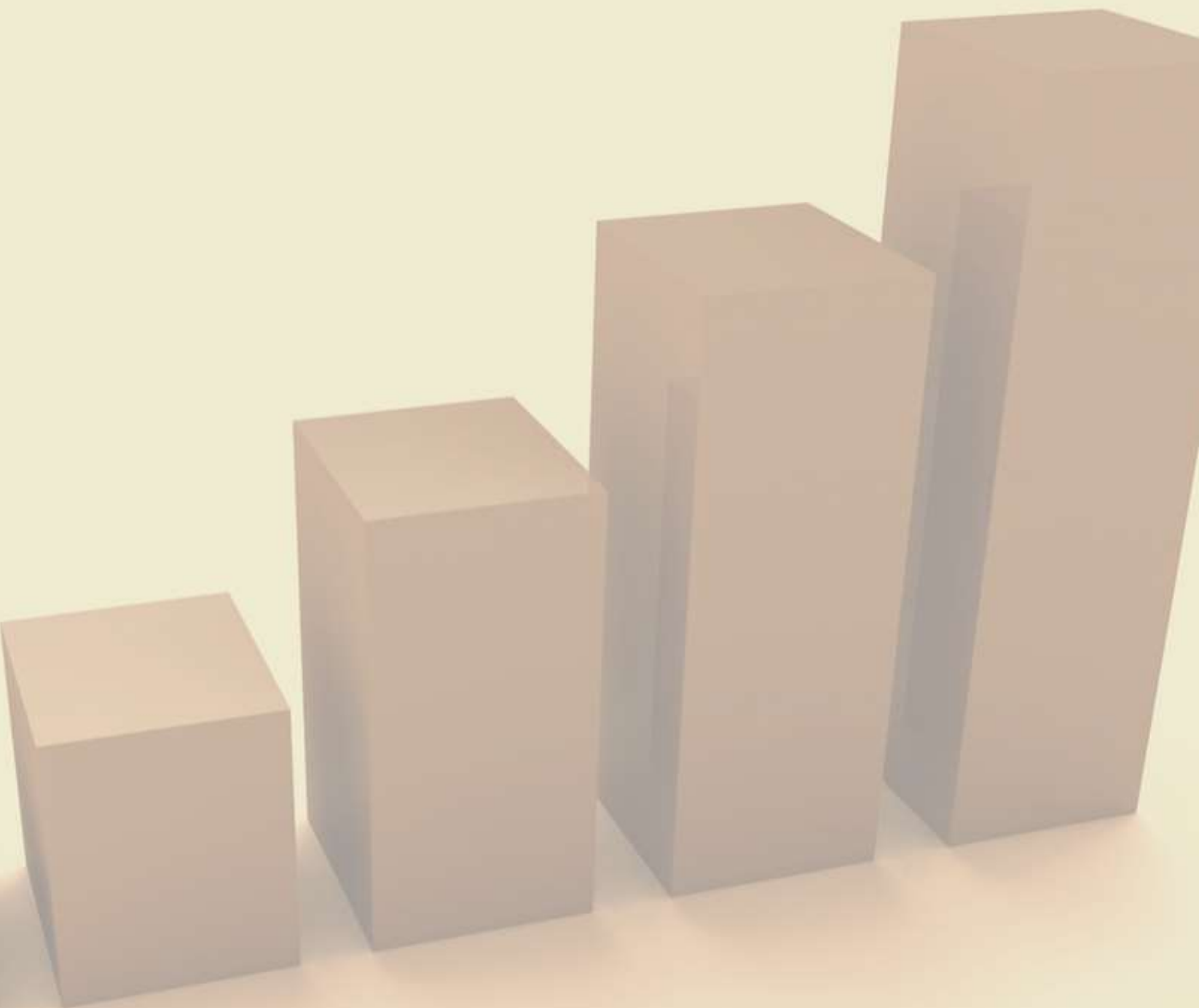

**Аналітичний огляд
ринку небанківських фінансових
послуг України
за 9 місяців 2015 року**

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	4
РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ	5
РОЗДІЛ 2. РИНОК ПОСЛУГ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ	14
РОЗДІЛ 3. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ	17
РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ	19
РОЗДІЛ 5. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	21
РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	23

РЕЗЮМЕ

Аналітичний департамент Національного рейтингового агентства «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію ринку основних небанківських фінансових послуг України за підсумками 9 місяців 2015 року. Проведений аналіз дозволив зробити нижченаведені висновки.

Ринок страхування. Загальна кількість страхових компаній станом на 01.10.2015 р. становила 368, у тому числі СК «life» – 52 компанії, СК «non-life» – 322 компанії. Кількість страхових компаній в цілому демонструє тенденцію до зменшення.

Зауважимо, що серед загальної кількості страхових компаній лише невелика частина здійснює розкриття показників власної фінансової звітності, що дає підстави говорити про відсутність реальної страхової діяльності у значній кількості зареєстрованих СК. Так, за підсумком 9 міс. 2015 р., інформаційним порталом Форіншурер наведено показники діяльності 62 страховиків.

Так, частка значної кількості страхових компаній на ринку залишається несуттєвою, що дає підстави вважати, що кількість страховиків на ринку в подальшому продовжуватиме скорочення.

Обсяги валових страхових премій за 9 міс. 2015 року порівняно з 9 міс. 2014 року збільшилися на 17%, чисті страхові премії зросли також на 17%.

В той же час, стримуючий вплив на зростання обсягів отриманих валових премій чинить зниження темпів економічного розвитку України, суттєві інфляційні процеси, девальвація національної валюти, а також високий рівень макроекономічної невизначеності при збереженні значного рівня недовіри до страхових компаній.

За підсумками 9 міс. 2015 р. (порівняно з 9 міс. 2014 р.) обсяг валових страхових виплат збільшився на 1 009,7 млн. грн. (27,5%) та склав 4 674,8 млн. грн., обсяг чистих страхових виплат збільшився на 989,9 млн. грн. (27,6%) до 4 577,9 млн. грн.

Зростання обсягів чистих страхових виплат за 9 міс. 2015 року мало місце у всіх основних системоутворюючих видах страхування, водночас, обсяг виплат у страхуванні від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилися.

В цілому, збільшення чистих страхових виплат за підсумком 9 міс. 2015 року (+27,6%) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами страхування фінансових ризиків – на 292,2 млн. грн., автострахування – на 243,9 млн. грн., страхування життя – на 228,5 млн. грн. тощо.

За підсумком 9 міс. 2015 року (порівняно з аналогічним періодом минулого року) сукупний обсяг активів скоротився на 1,43% та станом на 01.10.2015 р. склав 37 682,7 млн. грн. Обсяги вкладень в боргові цінні папери за підсумками 9 міс. 2015 року залишилися невисокими, що обумовлено збереженням низької ділової активності на фондовому ринку та невисокою інвестиційною привабливістю корпоративних облігацій.

Враховуючи нарощення обсягів операцій внутрішнього перестрахування, частка прав вимог до перестраховиків зросла більш ніж на 40% та станом на 01.10.2015 р. відповідає 3 809,2 млн. грн.

У грудні 2015 року на офіційному сайті Нацкомфінпослуг було оприлюднено доопрацьований проект розпорядження «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика та визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України».

Новим Положенням встановлюються вимоги щодо кредитного рейтингу банку, в якому розміщено активи страховика, рівня рейтингу фінансової надійності (стійкості) перестраховика-резидента, а також запроваджується оновлений підхід до розрахунку нормативів достатності та диверсифікованості активів страховика.

Відповідно до нового Положення, страховик зобов'язаний на будь-яку дату дотримуватись нормативів достатності та диверсифікованості активів. Планується, що розпорядження набуде чинності з 31.03.2016 р. При цьому норма стосовно розміщення активів у банках з рейтингом від uaBBB– до uaBBB+ набуває чинності з 30.06.2016 р.

Ринок послуг небанківських кредитних установ характеризувався наступними змінами. За підсумками 9 міс. 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року кількість кредитних установ зросла на 9 одиниць та станом на 01.10.2015 р. налічувала 720 кредитних установ (в т.ч. 589 кредитних спілок).

Обсяг наданих кредитів станом на 01.10.2015 р. відповідає 1 924,9 млн. грн., що на 17% менше аналогічного показника за відповідний період минулого року. Середній розмір кредиту в розрахунку на одного члена кредитної спілки, який має відкритий кредитний договір, станом на 01.10.2015 р. становить 11,3 тис. грн. (10,8 тис. грн. станом на 01.10.2014 р.). Частка простроченої заборгованості у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 01.10.2015 р. становить 25,4% (19,6% станом на 01.10.2014 р.).

На тлі негативних тенденцій розвитку вітчизняної економіки та високого рівня недовіри населення до банківської системи спостерігається також значне зменшення обсягу залучених вкладів і щодо кредитних спілок. За підсумком 9 міс. 2015 р. обсяг внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки склав 905,5 млн. грн., скоротившись майже на 20% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Ринок послуг факторингу. Кількість компаній, що мали право на надання факторингових послуг, станом на 01.10.2015 р. складала 378. З огляду на зростання з початку 2014 року обсягів простроченої заборгованості за банківськими кредитами та, враховуючи значний дефіцит оборотних коштів суб'єктів господарської діяльності, обсяг факторингових операцій в 2015 році, в цілому, демонструє тенденцію до зростання та станом на 01.10.2015 р. відповідає 4 657,5 млн. грн.

Протягом 9 міс. 2015 року компаніями 8 548 договорів на загальну суму 12 894,4 млн. грн. Діючими станом на 01.10.2015 р. залишалися 7 278 договорів факторингу.

Ринок послуг ломбардів. Протягом минулого року кількість ломбардів збільшилась на 1 установу та станом на 01.10.2015 р. налічує 479 одиниць. Протягом 9 міс. 2015 року (у порівнянні з 9 міс. 2014 року), обсяг активів ломбардів збільшився на 38,3% (623,7 млн. грн.) та станом на 01.10.2015 р. складав 2 254,1 млн. грн. Збільшення обсягів кредитування протягом аналізованого періоду в деякій мірі пов'язане зі зростанням рівня цін на золото, зважаючи на той факт, що, як правило, заставою за ломбардними кредитами виступають переважно вироби із дорогоцінних металів. Так, станом на 01.10.2015 р. обсяг наданих фінансових кредитів відповідає 1 321,9 млн. грн., збільшившись на 43% у порівнянні з показником за аналогічний період попереднього року.

Ринок фінансового лізингу. Станом на 01.10.2015 р. до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 293 фінансові компанії, що надають послуги фінансового лізингу

Протягом 9 міс. 2015 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 2 713 договорів фінансового лізингу на суму 4 976,3 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, становить 4 028,8 млн. грн. За строками до погашення переважна кількість угод є довгостроковими (більше 5 років).

Кризові явища у вітчизняній економіці знайшли своє відображення у вагомому скороченні сукупної вартості договорів фінансового лізингу. Так, станом на 01.10.2015 р. вартість чинних договорів відповідає 29 981,8 млн. грн., що на 47,6% менше показника за відповідний період попереднього року (57 230,6 млн. грн. станом на 01.10.2014 р.). Найбільшого скорочення зазнала вартість договорів у сфері транспорту (-70,7%), легкої промисловості (-61,2%) та будівництва (-34,2%).

Ринок недержавного пенсійного забезпечення. За підсумком 9 міс. 2015 р. в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 72 недержавних пенсійних фонди (далі – НПФ) та 23 адміністратори НПФ.

Станом на 01.10.2015 р. кількість пенсійних контрактів, укладених адміністраторами недержавних пенсійних фондів, складає 58,1 тис. шт., що на 8% більше за аналогічний показник за підсумком 9 місяців попереднього року.

Сукупно недержавними пенсійними фондами станом на 01.10.2015 р. було здійснено пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) 80,8 тис. учасникам, тобто пенсійні виплати отримали 9,7% від загальної кількості учасників.

Середній розмір пенсійної виплати на одного учасника НПФ, який отримав/отримує пенсійні виплати станом на 01.10.2015 р. становить 5,9 тис. грн. (одноразово) та 21,3 тис. грн. (на визначений строк).

РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ

Інститут страхування має особливу роль у забезпеченні безперервного виробництва в умовах ринкової економіки і в фінансовому захисті населення від нещасних випадків. Негативні тенденції, що характеризують сучасний стан економіки України, серед яких девальвація національної валюти, високі темпи інфляції, нестабільне політичне середовище, анексія АР Крим та ведення бойових дій на сході України, негативно впливали на розвиток страхового бізнесу.

Загальна кількість страхових компаній станом на 01.10.2015 р. становила 368, у тому числі СК «life» – 52 компанії, СК «non-life» – 322 компанії. Кількість страхових компаній в цілому демонструє тенденцію до зменшення (детальніше на рис. 1.1).

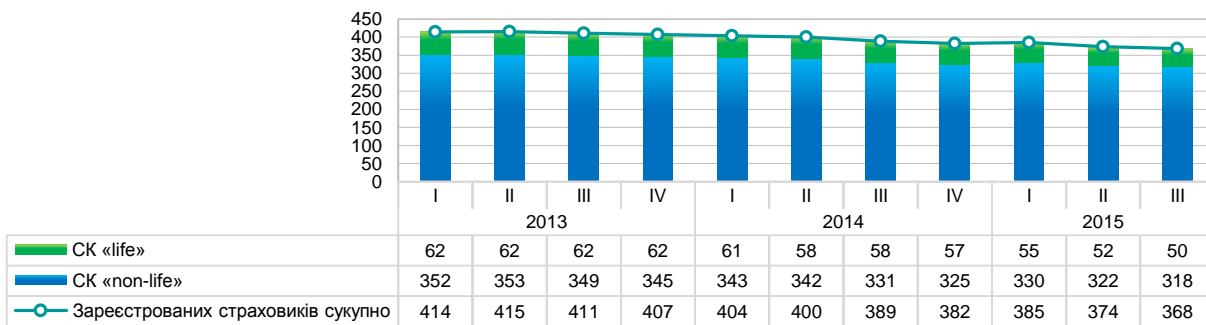

Рис. 1.1. Кількість зареєстрованих страхових компаній, од.

Концентрація ринку страхування за часткою найбільших страховиків залишається значною. Частка страхових платежів, що припадає на 10 найбільших страхових компаній «Life», становить 88% сукупного обсягу, а частка ринку 10 ключових страховиків ризикових видів – 38% сукупного обсягу валових премій (на 100 найбільших страховиків *non-life* припадає 96% валових премій) (див. рис.1.2).

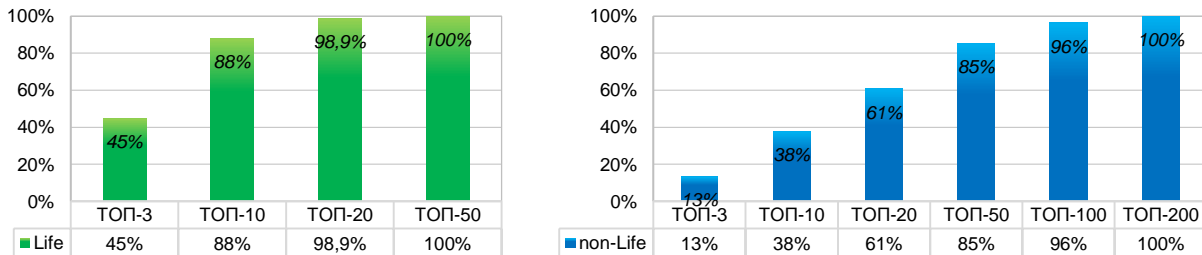

Рис. 1.2. Концентрація ринку страхування за часткою найбільших страховиків в обсязі валових премій

Зауважимо, що серед загальної кількості страхових компаній лише невелика частина здійснює розкриття показників власної фінансової звітності, що дає підстави говорити про відсутність реальної страхової діяльності у значній кількості зареєстрованих СК. Так, за підсумком 9 міс. 2015 р., інформаційним порталом Форіншурер¹ наведено показники діяльності 62 страховиків.

Так, частка значної кількості страхових компаній на ринку залишається несуттєвою, що дає підстави вважати, що кількість страховиків на ринку в подальшому продовжуватиме скорочення. Вагома кількість фінансових установ, частка страхових премій яких у сукупному обсязі є несуттєвою, значною мірою пов'язані зі «схемною» діяльністю, що не має відношення до класичного страхового бізнесу.

Протягом аналізованого періоду кількість укладених договорів страхування зросла на 75 076 тис. одиниць (+77,5%). Кількість договорів з добровільного страхування зросла 53 268 тис. одиниць (у 3,8 рази), в тому числі:

¹ <http://forinsurer.com/>

- кількість укладених договорів страхування майна – (+)21 189 тис. одиниць (у 11 разів);
- кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – (+)21 015 тис. одиниць (у 12 разів);
- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків – (+)5 136 тис. одиниць (у 2 рази).

Страхові премії. Обсяги валових страхових премій за 9 міс. 2015 року порівняно з 9 міс. 2014 року збільшилися на 17%, чисті страхові премії зросли також на 17%.

В той же час, стримуючий вплив на зростання обсягів отриманих валових премій чинить зниження темпів економічного розвитку України, суттєві інфляційні процеси, девальвація національної валюти, а також високий рівень макроекономічної невизначеності при збереженні значного рівня недовіри до страхових компаній.

Більш детальна інформація стосовно валових страхових премій відображена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Динаміка валових страхових премій в розрізі видів страхування

Види страхування	Валові страхові премії, млн. грн.		Структура валових страхових премій		Темпи приросту страхових валових премій
	9 міс. 2014 р.	9 міс. 2015 р.	9 міс. 2014 р.	9 міс. 2015 р.	9 міс. 2015 р. / 9 міс. 2014 р.
Страховання життя	1 500,1	1 503,3	9%	7%	0%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	15 581,5	20 215,4	91%	93%	30%
Добровільне особисте страхування	2 465,2	2 414,2	14%	11%	-2%
Добровільне майнове страхування	9 312,5	12 936,9	55%	60%	39%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1 861,5	3 005,8	11%	14%	62%
Добровільне страхування відповідальності	1 011,1	1 172,8	6%	5%	16%
Недержавне обов'язкове страхування	2 792,7	3 691,5	16%	17%	32%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	2 296,9	2 977,1	13%	14%	30%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0%	0%	0%
ВСЬОГО	17 081,6	21 718,7	100%	100%	27%

Нижче, в табл. 1.3, показано динаміку чистих страхових премій в розрізі видів страхування.

Таблиця 1.3. Динаміка чистих страхових премій в розрізі видів страхування

Види страхування	Чисті страхові премії, млн. грн.		Структура чистих страхових премій		Темпи приросту чистих страхових премій
	9 міс. 2014 р.	9 міс. 2015 р.	9 міс. 2014 р.	9 міс. 2015 р.	9 міс. 2015 р. / 9 міс. 2014 р.
Страховання життя	1 500,1	1 503,3	3,8%	9,0%	0,2%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	12 143,8	15 243,1	96,2%	91,0%	25,5%
Добровільне особисте страхування	2 177,4	2 304,6	29,1%	13,8%	5,8%
Добровільне майнове страхування	6 731,9	8 558,6	41,1%	51,1%	27,1%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1 163,8	1 811,6	0,3%	10,8%	55,7%
Добровільне страхування відповідальності	613,6	907,6	1,7%	5,4%	47,9%
Недержавне обов'язкове страхування	2 620,9	3 472,3	24,4%	20,7%	32,5%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	2 151,1	2 791,1	23,9%	16,7%	29,8%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%
Усього	13 643,9	16 746,4	100,0%	100,0%	22,7%

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 9 міс. 2015 року становила 77,1%, що на 2,8 п.п. менше аналогічного показника за підсумком 9 міс. 2014 року.

У структурі страхових премій (за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам), за видами страхування станом на 01.10.2015 р. найбільші частки належить таким видам страхування, як автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 5 362,6 млн. грн. (32%), страхування фінансових ризиків – 1 811,6 млн. грн. (11%), страхування майна – 1 617,3 млн. грн. та (10%). Нижче, на рис. 1.3, представлена детальна структура чистих страхових премій у розрізі видів страхування за типами ризиків.

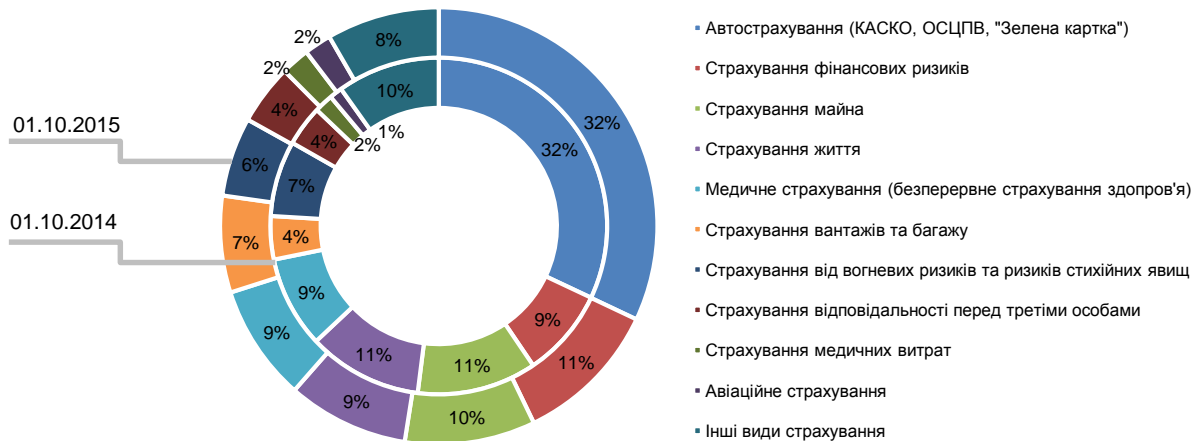

Рис. 1.3. Структура чистих страхових премій в розрізі видів страхування, %

Страхові платежі за ключовими видами страхування.

Страхування життя. Обсяг валових страхових платежів зі страхування життя за результатами 9 міс. 2015 року склав 1 503,3 млн. грн, що тільки на 0,2% більше, ніж за підсумком 9 міс. 2014 року (1 500,1 млн. грн. станом на 30.09.2014 р.).

Структура валових надходжень страхових платежів станом на 30.09.2015 р. є наступною:

- 1 402,7 млн. грн. (або 93,3%) – надійшло від фізичних осіб;
- 100,6 млн. грн. (або 6,7%) – надійшли від юридичних осіб.

Загальна кількість застрахованих осіб протягом 9 міс. 2015 року збільшилась на 3,2% або 147,3 тис. осіб. Так, станом на 30.09.2015 р. застрахованими є 4,8 млн. фізичних осіб. Протягом 9 міс. 2015 року застраховано 1 013 тис. фізичних осіб, що на 41,2% або на 296 тис. осіб більше показника відповідного періоду 2014 року (717 тис. фізичних осіб застраховано станом на 01.10.2014 р.).

Обсяг валових страхових виплат із страхування життя станом за підсумком 9 міс. 2015 р. становив 375,6 млн. грн., що в 2,6 рази більше у порівнянні з аналогічним показником попереднього року (147,1 млн. грн. за 9 міс. 2014 р.).

За 9 міс. 2015 року величина зміни резервів із страхування життя склала 1 001,6 млн. грн., що на 17,7 млн. грн. більше у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року.

Основна частина величини зміни резервів зі страхування життя сформована за іншими договорами накопичувального страхування (976,8 млн. грн.). За іншими договорами страхування життя величина зміни резервів зі страхування життя є від'ємною та становить (-)6,9 млн грн. Сукупний обсяг резервів зі страхування життя станом на 01.10.2015 р. відповідає 6 202,3 млн. грн.

Добровільне медичне страхування. За підсумками 9 міс. 2015 року (в порівнянні з аналогічним періодом минулого року) обсяг чистих страхових премій, отриманих за

договорами медичного страхування, збільшився на 20% та склав 1 441,8 млн. грн. Активне зростання обсягу чистих премій викликане значним зростанням цін на лікарські препарати, що, в свою чергу, зумовило перегляд страхових тарифів в бік збільшення.

Так, за підсумками 2015 року, середньозважена вартість однієї упаковки товарів «аптечного кошика» склала 32,6 грн. підвищившись більш ніж на 50% у порівнянні з показниками попереднього року². У досліджуваній період найдорожчою категорією стали дієтичні добавки та косметика, середньозважена вартість упаковки яких склала 44,1 грн., лікарські засоби – 42,5 грн., вироби медичного призначення – 9,3 грн.

Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ та Зелена картка). За підсумками 9 міс. 2015 р. обсяг валових страхових премій з автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») збільшився на 21,8%, обсяг валових страхових виплат зріс на 12,5%. При цьому частка валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в автострахованні становить 38,6% та 34,1% відповідно.

Надходження валових страхових премій зі страхування наземного транспорту (КАСКО) за 9 міс. 2015 року збільшилося на 14,2% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і склало 2 724,5 млн. грн. Обсяг валових страхових премій зі страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) збільшився на 18,5% і склав 2 201,6 млн. грн.

Загалом, на зростання обсягу страхових виплат за договорами автостраховання мала вплив девальвація національної валюти, що, в свою чергу, зумовило зростання вартості запчастин автомобілів. З огляду на той факт, що залучених страхових премій не вистачало для покриття можливих втрат, ряд страхових компаній був змушений підвищити страхові тарифи за договорами автостраховання.

Страхові виплати. За підсумками 9 міс. 2015 р. (порівняно з 9 міс. 2014 р.) обсяг валових страхових виплат збільшився на 1 009,7 млн. грн. (27,5%) та склав 4 674,8 млн. грн., обсяг чистих страхових виплат збільшився на 989,9 млн. грн. (27,6%) до 4 577,9 млн. грн.

Динаміку чистих страхових виплат в розрізі видів страхування представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3. Динаміка чистих страхових виплат в розрізі видів страхування

Види страхування	9 міс. 2014 р.		9 міс. 2015 р.		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страховання "Life"	147,1	4,1%	375,6	8,2%	228,5	155,3%
Страховання "Non-life" разом	3 440,9	95,9%	4 202,3	91,8%	761,4	22,1%
Добровільне особисте страхування	995,1	27,7%	1 060,1	23,2%	65,0	6,5%
Добровільне майнове страхування	1 539,6	42,9%	2 146,9	46,9%	607,3	39,4%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	39,1	1,1%	331,3	7,2%	292,2	747,3%
Добровільне страхування відповідальності	48,0	1,3%	36,7	0,8%	-11,3	23,5%
Недержавне обов'язкове страхування	858,2	23,9%	958,6	20,9%	100,4	11,7%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	840,6	23,4%	933,7	20,4%	93,1	11,1%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%
Усього	3 588,0	100,0%	4 577,9	100,0%	989,9	27,6%

² За даними сайту: www.apteka.ua.

Зростання обсягів чистих страхових виплат за 9 міс. 2015 року мало місце у всіх основних системоутворюючих видах страхування, водночас, обсяг виплат у страхуванні від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилися.

В цілому, збільшення чистих страхових виплат за підсумком 9 міс. 2015 року (+27,6%) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами страхування фінансових ризиків -- на 292,2 млн. грн., автостраховання – на 243,9 млн. грн., страхування життя – на 228,5 млн. грн. тощо.

Структура чистих страхових виплат за підсумком 9 міс. 2015 року перерозподілилася на користь страхування фінансових ризиків (з 1,1% до 6,1% загального обсягу), страхування життя (з 4,1% до 8,2%) та страхування майна (з 3,8% до 6,6%) за рахунок зменшення частки автостраховання (з 55,8% до 49,1%), медичного страхування (з 22,5% до 18,8%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (з 3,3% до 1,3%).

Детально структуру чистих страхових виплат за видами страхування наведено на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Структура чистих страхових виплат за видами страхування, %

Рівень страхових виплат. Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 01.10.2015 р. відповідав 21,5%.

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 01.10.2015 р. становив 27,3% (26,3% станом на 01.10.2014 р.). Серед іншого, високий рівень чистих страхових виплат станом на 01.10.2015 р. спостерігався за наступними видами страхування:

- добровільне особисте страхування – 46,0%;
- обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (33,5%);
- недержавне обов'язкове страхування – 27,6%;
- страхування життя – 25,0%.

Традиційно високим залишається рівень чистих виплат з медичного страхування (60%). Крім того, рівень чистих страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 01.10.2015 р. зменшився на 1,4 п.п. до 51%.

Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування детально наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування

Види страхування	Чисті страхові виплати		Рівень чистих страхових виплат	
	9 міс. 2014 р., (млн. грн.)	9 міс. 2015 р., (млн. грн.)	Станом на 01.10.2014 р. (%)	Станом на 01.10.2015 р. (%)
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	806,5	861,3	67,2%	59,7%
Страхування наземного транспорту («КАСКО»)	1163,1	1 313,9	52,5%	51,1%
Обов'язкове страхування правової відповідальності транспортних засобів (ОСЦПВ)	737,7	793,1	41,1%	36,9%
Страхування медичних витрат	79,8	113,6	32,5%	32,3%
Страхування кредитів	55,3	66,1	17,1%	30,7%
Страхування життя	147,1	375,6	9,8%	25,0%
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	102,9	140,6	28,9%	22,0%
Страхування майна	134,9	302,6	8,6%	18,7%
Страхування фінансових ризиків	39,1	331,3	3,4%	18,3%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	117,2	59,6	11,8%	6,1%
Інші види страхування	204,4	220,2	8,9%	6,4%

Перестраховування. За договорами перестраховування ризиків за підсумком 9 міс. 2015 року українські страховики сплатили часток страхових премій в обсязі 6 726,3 млн. грн. (4 499,3 млн. грн. за 9 міс. 2014 р.); в їх складі:

- перестраховикам-нерезидентам – 1 753,9 млн. грн. (1 061,6 млн. грн. за 9 міс. 2014 р.);
- перестраховикам-резидентам – 4 972,4 млн. грн. (3 437,7 млн. грн. за 9 міс. 2014 р.).

Динаміку операцій перестраховування представлено в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5. Динаміка операцій перестраховування

Показник	9 міс. 2014 р., (млн. грн.)	9 міс. 2015 р., (млн. грн.)	Відхилення	
			млн. грн.	%
Валові премії	17 081,6	21 718,7	4 637,1	27,1
Сплачено на перестраховування:	4 499,3	6 726,3	2 227,0	49,5
- перестраховикам-резидентам	3 437,7	4 972,4	1 534,7	44,6
- перестраховикам-нерезидентам	1 061,6	1 753,9	692,3	65,2
Валові виплати	3 665,1	4 674,8	1 009,7	27,5
Виплати, компенсовані перестраховиками:	395,2	792,7	397,5	100,6
- перестраховиками-резидентами	77,1	96,9	19,8	25,7
- перестраховиками-нерезидентами	318,1	695,8	377,7	118,7
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	-5,7	28,0	33,7	591,2
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	6,3	0,7	-5,6	-88,9

В загальній сумі сплачених часток страхових премій на перестраховування нерезидентам найбільше сплачено до Великобританії – 27,4%, Німеччини – 19,1%, Швейцарії – 9,6%, Польщі – 8,0% та Російської Федерації – 7,9%.

Активи страховиків та сформовані резерви. За підсумком 9 міс. 2015 року (порівняно з аналогічним періодом минулого року) сукупний обсяг активів скоротився на 1,43% та станом на 01.10.2015 р. склав 37 682,7 млн. грн.

Динаміка обсягу активів, визначених ст. 31 ЗУ «Про страхування» протягом аналізованого періоду забезпечувалась за рахунок зміни залишків коштів на банківських рахунках та нарощення інвестицій в ОВДП, що, на думку аналітиків НРА «Рюрік», пов'язано з девальвацією національної валюти, і, в свою чергу, призвело до переоцінки залишків коштів в банках та балансової вартості валютних ОВДП. При цьому, нарощення інвестицій в ОВДП може пояснюватись обмеженим переліком надійних та інвестиційно привабливих активів.

В табл. 1.6 показано динаміку активів, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування».

Таблиця 1.6. Динаміка активів, визначених ст.31 Закону України «Про страхування»

Активи, визначені ст.31 Закону України «Про страхування»	Станом на 01.10.2014		Станом на 01.10.2015		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього	38 229,5	100,00%	37 682,7	100,00%	-546,80	-1,43%
Грошові кошти на поточних рахунках	2 421,8	6,33%	3 004,9	7,97%	583,10	24,08%
Банківські вклади (делозити)	9 129,7	23,88%	11 405,4	30,27%	2 275,70	24,93%
Нерухоме майно	1 933,3	5,06%	2 099,4	5,57%	166,10	8,59%
Акції	18 487,3	48,36%	14 202,3	37,69%	-4 285,00	-23,18%
Облігації	619,8	1,62%	677,0	1,80%	57,20	9,23%
Цінні папери, що емітуються державою	2 476,3	6,48%	2 358,8	6,26%	-117,50	-4,74%
Права вимоги до перестраховиків	2 658,9	6,96%	3 809,2	10,11%	1 150,30	43,26%
у тому числі до перестраховиків - нерезидентів	1 647,8	4,31%	2 374,9	6,30%	727,10	44,13%
Інші	502,40	1,31%	125,70	0,33%	-376,70	-74,98%

Обсяги вкладень в боргові цінні папери за підсумками 9 міс. 2015 року залишилися невисокими, що обумовлено збереженням низької ділової активності на фондовому ринку та невисокою інвестиційною привабливістю корпоративних облігацій.

Враховуючи нарощення обсягів операцій внутрішнього перестраховання, частка прав вимог до перестраховиків зростає більш ніж на 40% та станом на 01.10.2015 р. відповідає 3 809,2 млн. грн.

Загалом, основною складовою активів страховиків, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування», залишаються кошти, розміщені на банківських рахунках та вкладення коштів в акції.

Розміщення страхових резервів переважно у вигляді банківських вкладів сприяє високій здатності страховиків розраховуватись за прийнятими зобов'язаннями зі страхування, проте в той же час підвищує чутливість до процентного ризику та ризику контрагента, робить компанію залежною як від фінансового стану банківських установ, в яких розміщені кошти, так і від кон'юнктури банківського ринку в цілому. При цьому, зважаючи на той факт, що з початку 2014 року до 63 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію (в т.ч. у зв'язку з порушенням законодавства в сфері фінансового моніторингу та здійсненням ризикових операцій), страховим компаніям слід зважено підійти до питання обрання банківської установи для вкладення коштів, збільшити диверсифікацію вкладених коштів за основними банками.

Щодо інвестицій в цінні папери, то, на думку НРА «Рюрік», значна частина даних коштів може бути інвестована в інвестиційні сертифікати ЗНКІВ-ів або ЗДПІФ-ів, що, в свою чергу, використовуються в якості інструменту перерозподілу грошових коштів в межах фінансових груп. При цьому, зважаючи на початок розчищення фондового ринку від сміттєвих цінних паперів, доцільність інвестування в акції в сучасних умовах є сумнівною.

У грудні 2015 року на офіційному сайті Нацкомфінпослуг було оприлюднено доопрацьований проект розпорядження «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика та визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України». Проект змін, запропонованих у квітні 2015 року³, було доопрацьовано з урахуванням зауважень Антимонопольного комітету України та Державної регуляторної служби.

³ Детальніше в коментарі НРА «Рюрік»: <http://www.rurik.com.ua/our-research/comments/5269>

Новим Положенням встановлюються вимоги щодо кредитного рейтингу банку, в якому розміщено активи страховика, рівня рейтингу фінансової надійності (стійкості) перестраховика-резидента, а також запроваджується категорія «низькоризикові активи».

Положенням також запроваджується оновлений підхід до розрахунку нормативів достатності та диверсифікованості активів страховика, згідно з яким до складу прийнятних активів включаються кошти в банках з рейтингом лише інвестиційної категорії за Національною рейтинговою шкалою.

До нормативу диверсифікованості включаються права вимоги до перестраховиків у розмірі до 40% страхових резервів (страхування життя) або 50% (інші види страхування) тощо. Крім того, до нормативу диверсифікованості активів уключаються в повному обсязі права вимоги до перестраховиків за окремими видами страхування за умови, що перестраховик-резидент провадить діяльність не менше 10 років та має рейтинг фінансової надійності на рівні AA і вище⁴.

Відповідно до нового Положення, страховик зобов'язаний на будь-яку дату дотримуватись нормативів достатності та диверсифікованості активів. Планується, що розпорядження набуде чинності з 31.03.2016 р., але не раніше дня його офіційного опублікування. При цьому норма стосовно розміщення активів у банках з рейтингом від uaBBB– до uaBBB+ набуває чинності з 30.06.2016 р.

Протягом аналізованого періоду обсяг страхових резервів збільшився на 21,3% (3 028,60 млн. грн.) та станом на 01.10.2015 р. складає 17 244,70 млн. грн. Серед іншого, зростання сукупного обсягу резервів спричинене девальвацією національної валюти та переоцінкою залишків валютних активів.

Таблиця 1.9. Сформовані страхові резерви

Сформовані страхові резерви	Станом на 01.10.2014		Станом на 01.10.2015		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього	14 216,10	100,00%	17 244,70	100,00%	3 028,60	21,30%
Технічні резерви	9 396,90	66,10%	11 042,40	64,03%	1 645,50	17,51%
Резерви зі страхування життя	4 819,20	33,90%	6 202,30	35,97%	1 383,10	28,70%

На рис. 1.3 показано структуру сформованих резервів за активами, визначеними статтею 31 Закону України «Про страхування».

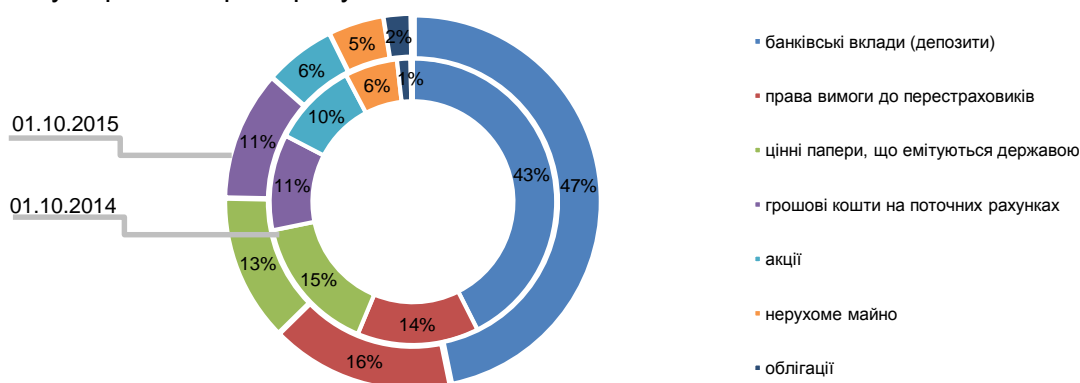

Рис. 1.3. Структура сформованих резервів за активами, визначеними статтею 31 ЗУ «Про страхування»

Основною складовою активів, якими представлені технічні резерви, є залишки коштів на вкладних рахунках, права вимоги до перестраховиків та інвестиційні інструменти, що емітуються державою.

⁴ Детальніше в коментарі НРА «Рюрік»: http://rurik.com.ua/documents/comments/comment_insur_rait2_ukr.pdf

РОЗДІЛ 2. РИНОК ПОСЛУГ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

За підсумками 9 міс. 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року кількість кредитних установ зросла на 9 одиниць та станом на 01.10.2015 р. налічувала 720 кредитних установ (в т.ч. 589 кредитних спілок).

За результатами 9 міс. 2015 року, як і раніше, більшість кредитних спілок (244) об'єднували відносно невелику кількість членів – до 1 000 осіб, що відповідає 60% загальної кількості таких установ (див. рис. 2.1).

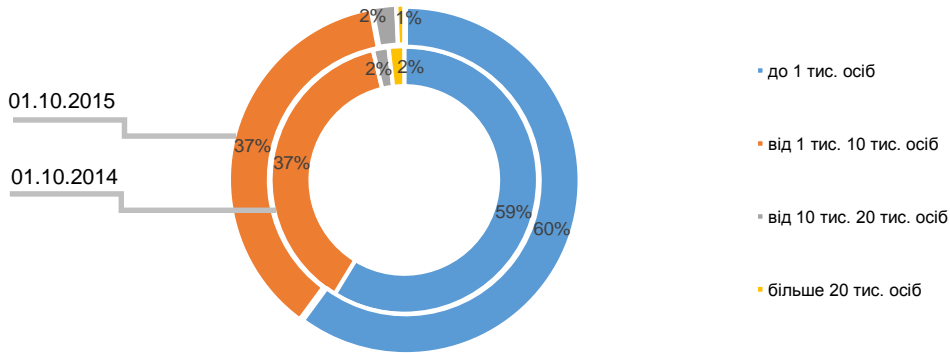

Рис. 2.1. Групування кредитних спілок за кількістю членів

За підсумком 9 міс. 2015 року загальна кількість членів кредитних спілок склала 751,7 тис. осіб, що на 158,9 тис. осіб (17,5%) менше показника за аналогічний період минулого року. Водночас кількість членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, скоротилась з 214,5 тис. осіб до 169,9 тис. осіб. Чисельність членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, зменшилась з 35,8 тис. осіб до 26,8 тис. осіб.

Динаміка кількості членів кредитних спілок наведена на рис. 2.2.

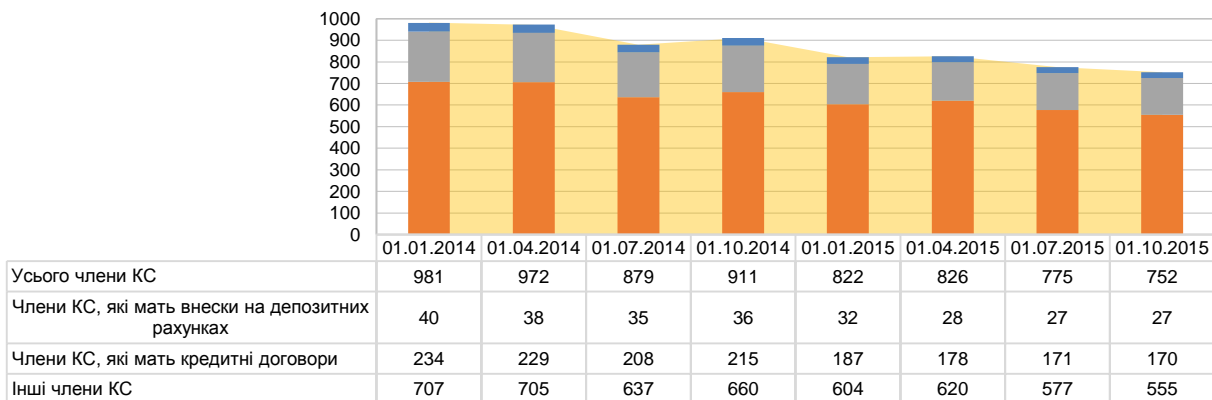

Рис. 2.2. Динаміка кількості членів кредитних спілок, тис. осіб

Окремо слід зазначити, що кількість членів кредитних спілок, які мають внески на депозитних рахунках, залишається на невисокому рівні. На думку аналітиків НРА «Рюрік», це зумовлено наступними факторами:

- високий рівень макроекономічної невизначеності та суттєва девальвація національної валюти призводять до того, що вкладники прагнуть зафіксувати власні заощадження шляхом конвертації їх в іноземну валюту.
- низька інформаційна прозорість кредитних спілок та повільне оприлюднення фінансової звітності (кредитні спілки подають звітність до Нацфінпослуг лише 1 раз на квартал, що ускладнює проведення фінансового моніторингу з боку Регулятора).
- відсутність фонду гарантування вкладів членам кредитних спілок, що робить вкладників незахищеними у випадку банкрутства компанії.

За підсумком 9 міс. 2015 року (порівняно з показниками за аналогічний період попереднього року) сукупний обсяг активів кредитних спілок зменшився на 15,6% (405,8 млн. грн.) та станом на 01.10.2015 р. відповідає 2 193,0 млн. грн.

Обсяг наданих кредитів станом на 01.10.2015 р. відповідає 1 924,9 млн. грн., що на 17% меншеаналогічного показника за відповідний період минулого року. Середній розмір кредиту в розрахунку на одного члена кредитної спілки, який має відкритий кредитний договір, станом на 01.10.2015 р. становить 11,3 тис. грн. (10,8 тис. грн. станом на 01.10.2014 р.).

Співвідношення виданих кредитів та залучених депозитних вкладень (рис. 2.3), в цілому, залишається на високому рівні.

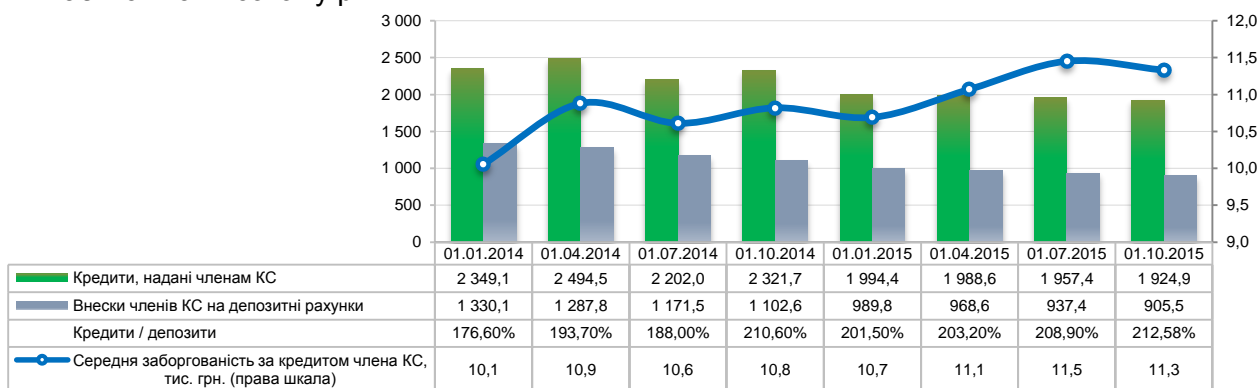

Рис. 2.3. Динаміка кредитування та залучення внесків кредитних спілок, млн. грн.

Серед кількості кредитних спілок, 230 установ (58,8%) мають середній показник по наданих кредитах на одного позичальника менше 10,0 тис. грн. Питома вага активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 43,0% (942,0 млн. грн.). У 103 кредитних спілок показник середнього розміру кредиту на позичальника склав від 10,0 до 30,0 тис. грн. Частка активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 16,4% (359,4 млн. грн.). У семи кредитних спілках показник середнього розміру кредиту перевищує 500,0 тис. грн.

За строками до погашення клієнтський кредитний портфель кредитних спілок є переважно довгостроковим – 52% сукупного кредитного портфеля, однак частка кредитів з терміном погашення від 3 до 12 місяців є також вагомою та складає 45%.

За підсумком 9 міс. 2015 р. загальна сума заборгованості за простроченими та неповерненими кредитами склала 489,1 млн. грн., що на 33,3 млн. грн., що на 7,3% більше, ніж за аналогічний період минулого року (див. рис. 2.4).

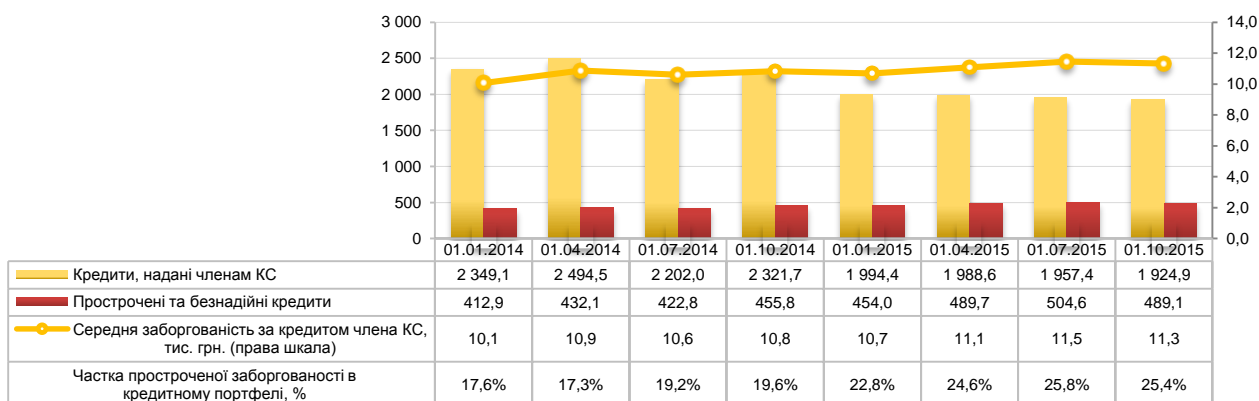

Рис. 2.4. Динаміка якості кредитного портфелю кредитних спілок, млн. грн.

У структурі заборгованості з прострочених і неповернених кредитів переважає довгострокова заборгованість (понад 1 рік), питома вага якої становить 66,0% (322,6 млн. грн.).

Частка простроченої заборгованості у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 01.10.2015 р. становить 25,4% (19,6% станом на 01.10.2014 р.).

Обсяг простроченої та безнадійної заборгованості оцінюється аналітиками НРА «Рюрік» як досить значний та такий, що негативно позначається на фінансовій стійкості та прибутковості діяльності кредитних спілок та стримує можливості їх розвитку. Найбільш ризиковими видами кредитування з огляду на обсяги прострочення платежів є:

- комерційні кредити (станом на 01.10.2015 р. простроченими понад три місяці є 50,4 млн. грн. (26,8%) кредитів);
- кредити, надані на ведення фермерських господарств (станом на 01.10.2015 р. простроченими понад три місяці є 11,5 млн. грн. (27,3%) кредитів).

На тлі негативних тенденцій розвитку вітчизняної економіки та високого рівня недовіри населення до банківської системи спостерігається також значне зменшення обсягу залучених вкладів і щодо кредитних спілок. За підсумком 9 міс. 2015 р. обсяг внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки склав 905,5 млн. грн., скоротившись майже на 20% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (рис. 2.5).

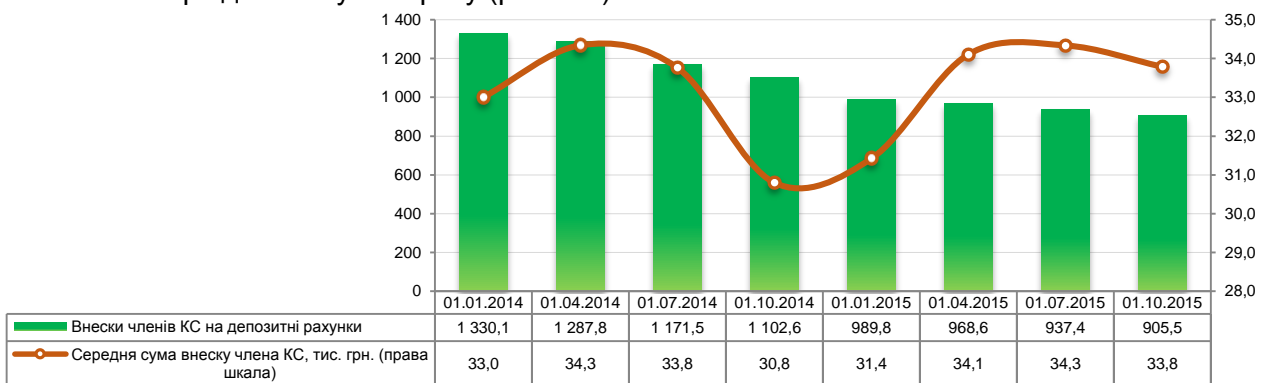

Рис. 2.5. Динаміка залучення внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки

Середня сума внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок за підсумками станом на 01.10.2015 р. склала 33,8 тис. грн. (33,8 тис. грн. станом на 01.10.2014 р.).

У структурі депозитного портфеля кредитних спілок найбільшою є частка довгострокових внесків (понад 1 рік) – 61,1% (553,5 млн. грн.). Водночас обсяг довгострокових внесків, щодо яких термін погашення настає у поточному році, складає 301,1 млн. грн. (33,2%). Вагомою є частка середньострокових вкладів (від 3 до 12 місяців) – 31,8% (287,5 млн. грн.). Частка внесків до запитання та строком до 3 місяців становить 2,2% та 4,9% відповідно.

РОЗДІЛ 3. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ

Кількість компаній, що мали право на надання факторингових послуг станом на 01.10.2015 р. складала 378.

Основним споживачем факторингових послуг є середній та малий бізнес, який найбільше потребує постійного поповнення оборотних коштів. При цьому, одними з основних клієнтів факторингових компаній є банківські установи, які, як правило, передають на обслуговування факторинговим компаніям прострочену заборгованість (переважно за договорами споживчого кредитування). Варто відзначити, що значна кількість банківських установ мають власні факторингові компанії, куди після проведення персоналом банку роботи щодо спроби повернення заборгованості за кредитом (як правило – *soft collection*), заборгованість продається з дисконтом факторинговій компанії.

З огляду на зростання з початку 2014 року обсягів простроченої заборгованості за банківськими кредитами та, враховуючи значний дефіцит оборотних коштів суб'єктів господарської діяльності, обсяг факторингових операцій в 2015 році, в цілому, демонструє тенденцію до зростання та станом на 01.10.2015 р. відповідає 4 657,5 млн. грн. Кількість договорів факторингу, укладених протягом 9 міс. 2015 року, складає 3 603 од. (див. рис. 3.1).

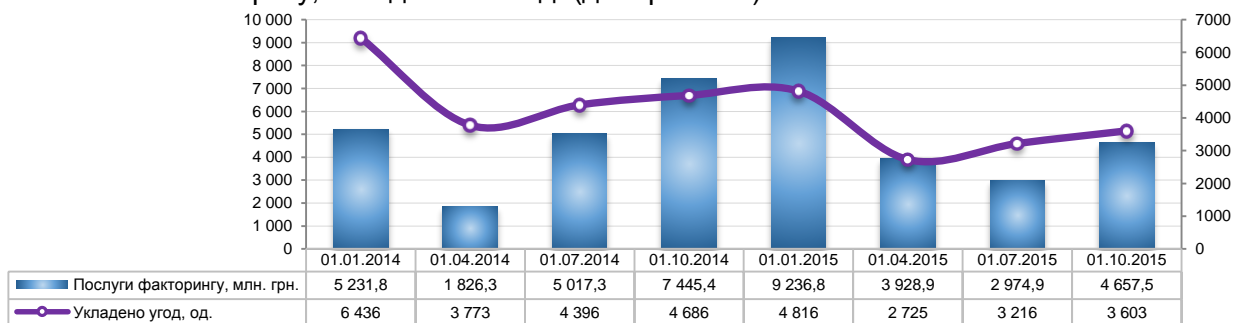

Рис. 3.1. Динаміка ринку послуг з факторингу

Протягом 9 міс. 2015 року компанії виконали 8 548 договорів на загальну суму 12 894,4 млн. грн. Діючими станом на 01.10.2015 р. залишалося 7 278 договорів факторингу.

Кількість договорів факторингу, укладених з початку 2015 року, складає 9 544 одиниці, що на 26% менше показника за аналогічний період минулого року. Вартість договорів факторингу відповідає 11 561,3 млн. грн., що на 19% менше порівняно з показником за 9 міс. 2014 р.

Протягом 9 міс. 2015 року обсяг ресурсної бази факторингових компаній скоротився на 19% (2 727,6 млн. грн.) та станом на 01.10.2015 р. складає 11 561,3 млн. грн. Основним джерелом фондування факторингових операцій залишаються власні кошти, частка яких станом на 01.10.2015 р. відповідає 82%.

В той же час, відбулося зменшення частки фінансування факторингових операцій за рахунок банківських кредитів на 83,9% (3 827,2 млн. грн.).

Узагальнені дані щодо джерел фінансування факторингових послуг наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1. Джерела фінансування факторингових операцій, млн. грн.

Джерела фінансування	9 міс. 2013 р.	9 міс. 2014 р.	9 міс. 2015 р.	Темпи приросту (9 міс. 2014 р. / 9 міс. 2015 р.)	
				млн. грн.	%
Власні кошти	2 294,6	8 139,7	9 491,3	1 351,6	16,6
Позичкові кошти юридичних осіб (крім банківських кредитів)	228,6	518,7	999,8	481,1	92,8
Банківські кредити	2 194,1	4 561,1	733,9	-3 827,2	-83,9
Інші джерела	90,4	1 068,9	336,3	-732,6	-68,5
Всього	4 807,7	14 288,9	11 561,3	-2 727,6	-19,1

Зауважимо, що структура джерел фінансування факторингових операцій є динамічною та коливається, в першу чергу, за рахунок зміни частки власних коштів та банківських кредитів.

Розподіл за основними галузями обсягу наданих фінансових послуг за укладеними договорами факторингу року наведено на рис. 3.2.

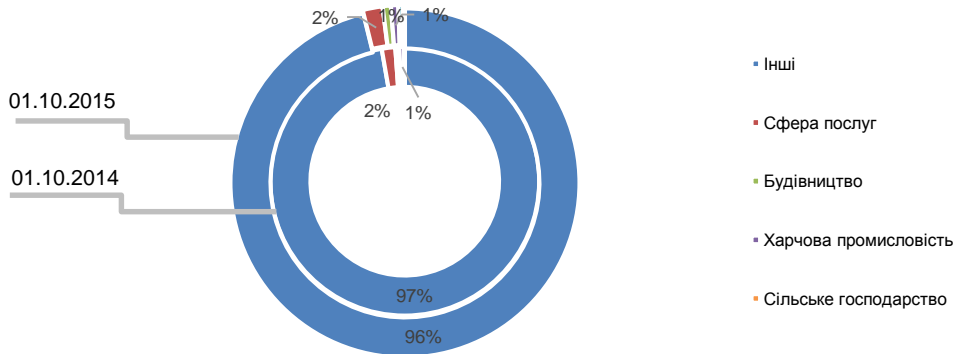

Рис. 3.2. Розподіл укладених договорів факторингу за основними галузями

Традиційно, найбільш вагомою є частка галузей категорії «інші» (96%). Дана категорія подається у звітності Нацфінпослуг без деталізації. На думку аналітиків НРА «Рюрік», категорія «інші» сформована переважно підприємствами торгівельної галузі (торгівельне фінансування). Сукупний обсяг договорів факторингу, віднесений до цієї категорії, за підсумком 9 міс. 2015 року (у порівнянні з 9 міс. 2014 року) скоротився на 0,8% до 11 116,8 млн. грн.

Позитивну динаміку продемонстрували обсяги договорів укладених у таких галузях, як: транспорт – зростання у 15,7 разу (або на 47,0 млн. грн.), сільське господарство – зростання у 12,5 разу (або на 16,3 млн. грн.).

РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ

За підсумком 9 міс. 2015 року (у порівнянні з 9 міс. 2014 року) кількість ломбардів збільшилась на 1 установу та станом на 01.10.2015 р. налічує 479 установ. В той же час, незважаючи на велику кількість учасників, ринок ломбардних послуг характеризується високою концентрацією. Станом на 01.10.2015 р. на частку 50 ломбардів, найбільших за обсягом наданих кредитів, припадає близько 90% загального обсягу наданих кредитів, що свідчить про перенасиченість ринку ломбардних послуг в Україні.

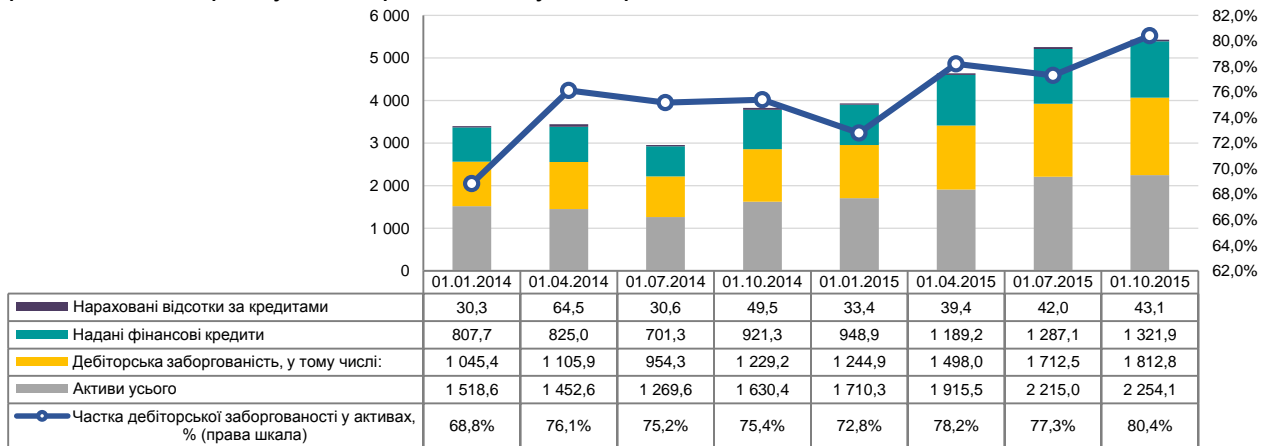

Рис. 4.1. Динаміка активів ломбардів протягом, млн. грн.

Протягом 9 міс. 2015 року (у порівнянні з 9 міс. 2014 року), обсяг активів ломбардів збільшився на 38,3% (623,7 млн. грн.) та станом на 01.10.2015 р. складав 2 254,1 млн. грн. Збільшення обсягів кредитування протягом аналізованого періоду в деякій мірі пов'язане зі зростанням рівня цін на золото, зважаючи на той факт, що, як правило, заставою за ломбардними кредитами виступають переважно вироби із дорогоцінних металів (див. рис. 4.2). Так, станом на 01.10.2015 р. обсяг наданих фінансових кредитів відповідає 1 321,9 млн. грн., збільшившись на 43% у порівнянні з показником за аналогічний період попереднього року.

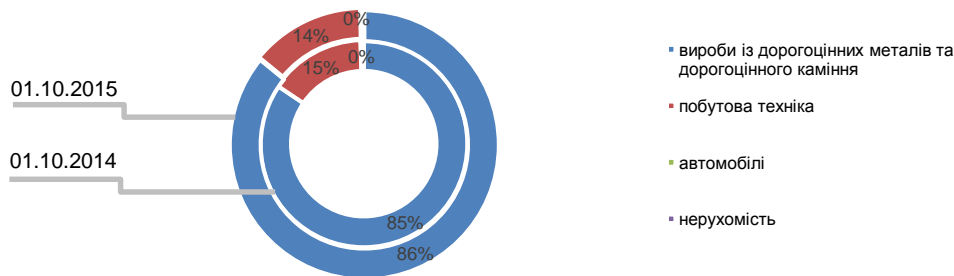

Рис. 4.2. Структура наданих фінансових кредитів за видами застави

З початку року структура наданих фінансових кредитів у цілому не змінилася. Водночас, на тлі загального збільшення обсягів кредитування відбулося деяке зростання питомої ваги фінансових кредитів, виданих під вироби з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, а також побутової техніки. Частки автомобілів, нерухомості та іншого майна залишилися незначними (0,2%, 0,01% та 0,2% відповідно).

Ломбарди традиційно орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів. Середній розмір наданого кредиту за підсумком 9 міс. 2015 року становить 1 143,8 грн. На фоні зростання обсягу виданих кредитів за 9 місяців 2015 року на 54,4% середній розмір кредиту демонструє збільшення на 56,6% (див. рис. 4.2.).

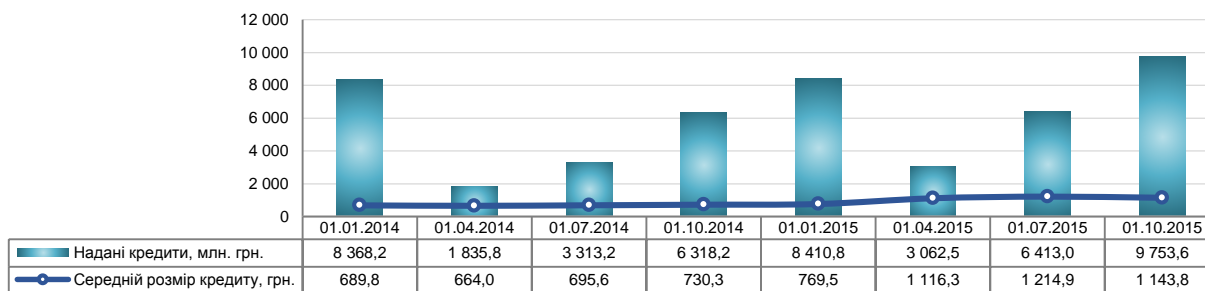

Рис. 4.2. Показники діяльності ломбардів

Нетривалий період, на який беруть кредити в ломбардах, можна пояснити високою відсотковою ставкою за ними. Згідно з даними Нацкомфінпослуг, середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за 9 міс. 2015 року становить 187,8% (в 9 міс. 2014 року – 203,9%).

З початку 2015 року для господарської діяльності ломбардів характерним є зменшення питомої ваги залученого банківського фінансування (22,8% до 86,0 млн. грн.). Обсяг залучених коштів від юридичних осіб (крім банків) порівняно з відповідним періодом минулого року збільшився на 22,6% до 103,9 млн. грн. (див рис. 4.3).

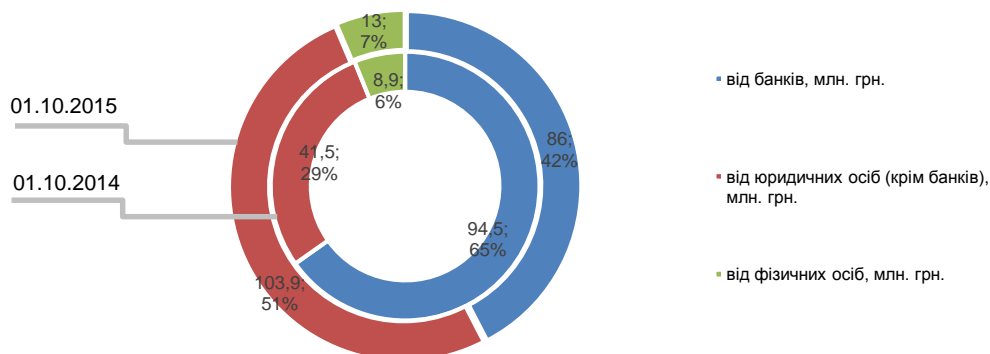

Рис. 4.3. Структура джерел фінансування діяльності ломбардів

РОЗДІЛ 5. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Станом на 01.10.2015 р. до Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацкомфінпослуг, внесено інформацію про 267 юридичних осіб – лізингодавців. До Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 293 фінансові компанії, що надають послуги фінансового лізингу.

Протягом 9 міс. 2015 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 2713 договорів фінансового лізингу на суму 4 976,3 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, становить 4 028,8 млн. грн. За строками до погашення переважна кількість угод є довгостроковими (більше 5 років).

Традиційно, майже 100% послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами.

За підсумками 9 міс. 2015 р. спостерігається скорочення кількості договорів фінансового лізингу на 3 805 од. (58,3%) порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Вартість договорів фінансового лізингу, поряд з цим, зменшилась на 474,7 млн. грн. (9%). Лізингові компанії, як і будь-які інші суб'єкти господарювання, залежні від розвитку економіки країни, особливо – від окремих її галузей. За підсумками 9 міс. 2015 р. ключовими споживачами лізингових послуг є:

- транспортна галузь (вартість договорів становить 10 939,8 млн. грн.);
- сільське господарство (вартість договорів становить 7 621,8 млн. грн.);
- добувна промисловість (вартість договорів становить 1 623,6 млн. грн.);
- будівництво (вартість договорів становить 1 375,1 млн. грн.);
- сфера послуг (вартість договорів становить 1 038,3 млн. грн.);
- харчова промисловість (вартість договорів становить 806,7 млн. грн.).

Частка інших галузей в сукупному обсязі лізингових операцій залишається незначною. Варто підкреслити, що кризові явища у вітчизняній економіці знайшли своє відображення у вагомому скороченні сукупної вартості договорів фінансового лізингу. Так, станом на 01.10.2015 р. вартість чинних договорів відповідає 29 981,8 млн. грн., що на 47,6% менше показника за відповідний період попереднього року (57 230,6 млн. грн. станом на 01.10.2014 р.). Найбільшого скорочення зазнала вартість договорів у сфері транспорту (-70,7%), легкої промисловості (-61,2%) та будівництва (-34,2%).

З початку 2015 року спостерігається тенденція до скорочення частки довгострокових договорів лізингу. Вартість договорів, термін дії яких складає 5–10 років, за підсумком 9 міс. 2015 р. скоротилась на 71,1% (21 360,3 млн. грн.) порівняно з показником на аналогічну дату попереднього року. В той же час, вартість договорів з терміном дії більше 10 років показала деяке зростання (на 8,1% або 96,0 млн. грн.).

Вартість договорів фінансового лізингу строком дії до 2 років зменшилась на 3,2% (107,1 млн. грн.); строком від 2 до 5 років – зменшилась на 26% (5 877,5 млн. грн.).

За підсумками 9 міс. 2015 р., основними об'єктами фінансового лізингу за чинними договорами стали:

- транспортні засоби – 17 295,0 млн. грн. або 57,7% від загальної суми договорів;
- техніка, машини та устаткування для сільського господарства – 6 637,4 млн. грн. (22,1%);
- будівельне обладнання та техніка – 1 468,7 млн. грн. або 4,9%.

Джерела фінансування лізингових операцій, що здійснені юридичними особами-лізингодавцями та фінансовими компаніями, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1. Структура джерел фінансування лізингових операцій

Показник	9 міс. 2014 р.		9 міс. 2015 р.		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Власні кошти	1 239,7	29,63%	1 555,5	38,66%	315,8	25,47%
Позичкові кошти	2 944,3	70,37%	2 468,2	61,34%	-476,1	-16,17%
Всього	4 184,0	100,00%	4 023,7	100,00%	-160,3	-3,83%

За 9 міс. 2015 р. загальний обсяг джерел фінансування юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній становить 4 023,7 млн. грн., скоротившись на 160,3 млн. грн. (4%) у порівнянні з показником за аналогічний показник попереднього року.

РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

За підсумком 9 міс. 2015 р. в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 72 недержавних пенсійних фонди (далі – НПФ) та 23 адміністратори НПФ. Протягом минулого року кількість недержавних пенсійних фондів зменшилась на 8 установ, кількість адміністраторів НПФ зменшилась на 4 учасника. Водночас, кількість відкритих НПФ є високою, що пояснюється більшою доступністю для широких верств населення, тоді як учасниками професійних чи корпоративних НПФ можуть бути лише фізичні особи, які пов'язані з НПФ за видом їхньої професійної діяльності або перебувають у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками або роботодавцями-платниками.

Станом на 01.10.2015 р. кількість пенсійних контрактів, укладених адміністраторами недержавних пенсійних фондів складає 58,1 тис. шт., що на 8% більше за аналогічний показник за підсумком 9 місяців попереднього року.

Динаміку кількості укладених пенсійних контрактів представлено на рисунку 6.1.

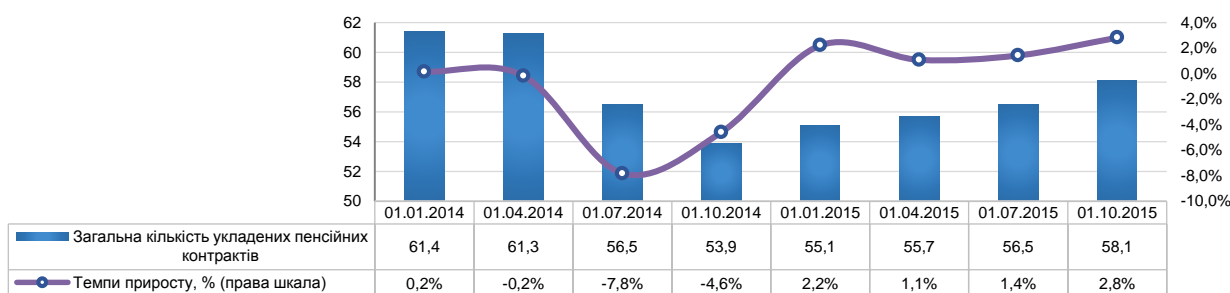

Рис. 6.1. Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів, тис. шт.

Збільшення кількості пенсійних контрактів пов'язане в першу чергу зі збільшенням пенсійних контрактів з фізичними особами. Структуру пенсійних контрактів станом на 01.10.2015 р. представлено наступним чином:

- з вкладниками – фізичними особами – 50,3 тис. шт.;
- з вкладниками фізичними особами-підприємцями – 0,1 тис. шт.;
- з вкладниками – юридичними особами – 7,7 тис. шт.

Пенсійні контракти станом на 01.10.2015 р. укладено з 52 тис. вкладників, серед яких:

- юридичні особи – 2,3 тис. (4,4% від загальної кількості вкладників);
- фізичні особи – 49,7 тис. (95,6% від загальної кількості вкладників).

В цілому, кількість вкладників станом на 01.10.2015 р. збільшилась порівняно з відповідним періодом 2014 року на 9% (або 4,2 тис. вкладників).

Сума пенсійних внесків станом на 01.10.2015 р. становить 1 865,9 млн. грн., збільшившись порівняно з відповідним періодом попереднього року на 7,3% (127,5 млн. грн.). У загальній сумі пенсійних внесків за підсумком 9 міс. 2015 року традиційно найбільшою є частка пенсійних внесків від юридичних осіб, на які припадає 1 788,1 млн. грн. (95,8%).

Середній розмір пенсійного внеску на одного вкладника підсумком 9 міс. 2015 року склав:

- для юридичних осіб – 22,7 тис. грн.;
- для фізичних осіб (з урахуванням ФОП) – 0,1 тис. грн.

Динаміку внесків до недержавних пенсійних фондів представлено на рисунку 6.2.

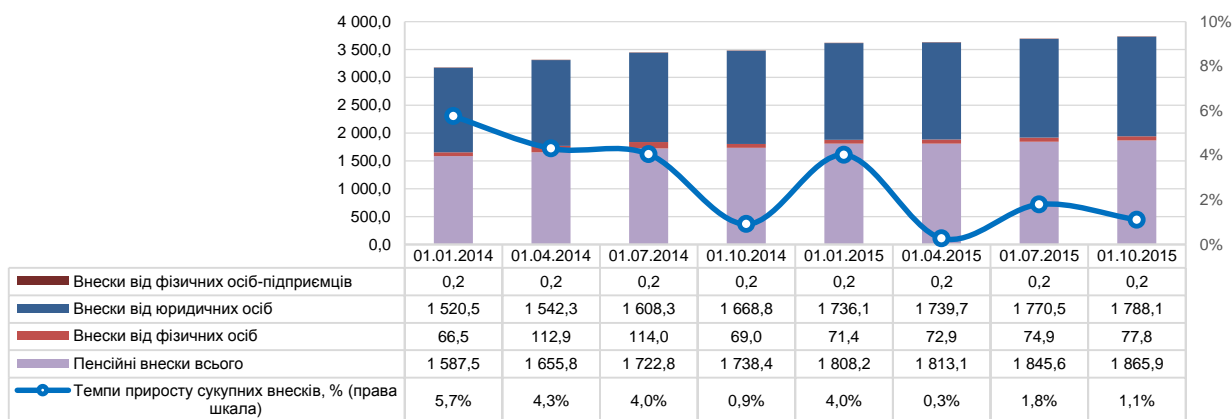

Рис. 6.3. Динаміка внесків до недержавних пенсійних фондів, млн. грн.

Сукупно недержавними пенсійними фондами станом на 01.10.2015 р. було здійснено пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) 80,8 тис. учасникам, тобто пенсійні виплати отримали 9,7% від загальної кількості учасників.

Середній розмір пенсійної виплати на одного учасника НПФ, який отримав/отримує пенсійні виплати станом на 01.10.2015 р. становить 5,9 тис. грн. (одноразово) та 21,3 тис. грн. (на визначений строк).

Сукупний обсяг здійснених пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) станом на 01.10.2015 р. склав 528,9 млн. грн., що на 51,2% більше у порівнянні з відповідним періодом попереднього року. При цьому обсяги одноразових виплат зросли на 44,0%, обсяги пенсійних виплат на визначений строк збільшились на 125%.

Станом на 01.10.2015 р. переважними напрямками інвестування пенсійних активів стали депозити в банках (36,3% інвестованих активів), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (27,7%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (16,4%), акції українських емітентів (9,2%).

Загальний дохід, отриманий від інвестування пенсійних активів, станом на 01.10.2015 р. становив 984,7 млн. грн., або 53% від суми залучених внесків, скоротившись у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 258,1 млн. грн., або на 20,8%.

Витрати, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, станом на 01.10.2015 р. зросли на 34,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, і, в цілому за час існування пенсійних фондів становлять 204,7 млн. грн., або 9,7% від загальної вартості активів НПФ. Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установ.

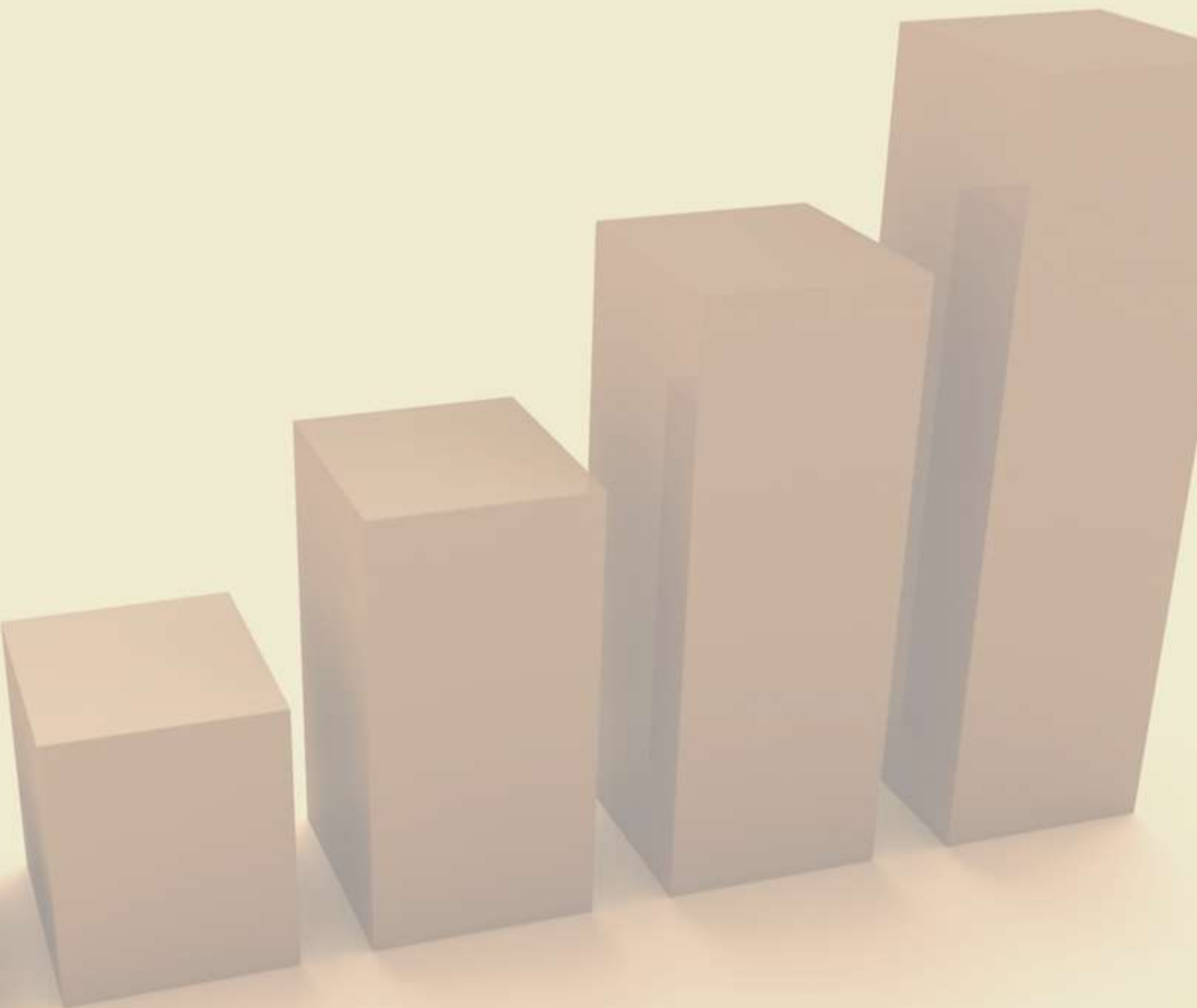
Аналітичний департамент НРА «Рюрік» на регулярній основі відслідковує та аналізує поточний стан та тенденції розвитку ринку небанківських фінансових послуг України, що знаходить своє відображення у відповідних щоквартальних оглядах.

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfp.gov.ua)

Повні версії аналітичних оглядів завжди є у вільному доступі на офіційному сайті НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>)

Відповідальний за випуск: Директор з розвитку НРА «Рюрік», к.е.н., Долінський Леонід Борисович, тел. (044) 383-04-76

Відповідальний аналітик: Ярош Станіслава Сергіївна, тел. +38 (044) 489-87-33 / 49 (вн. 703)

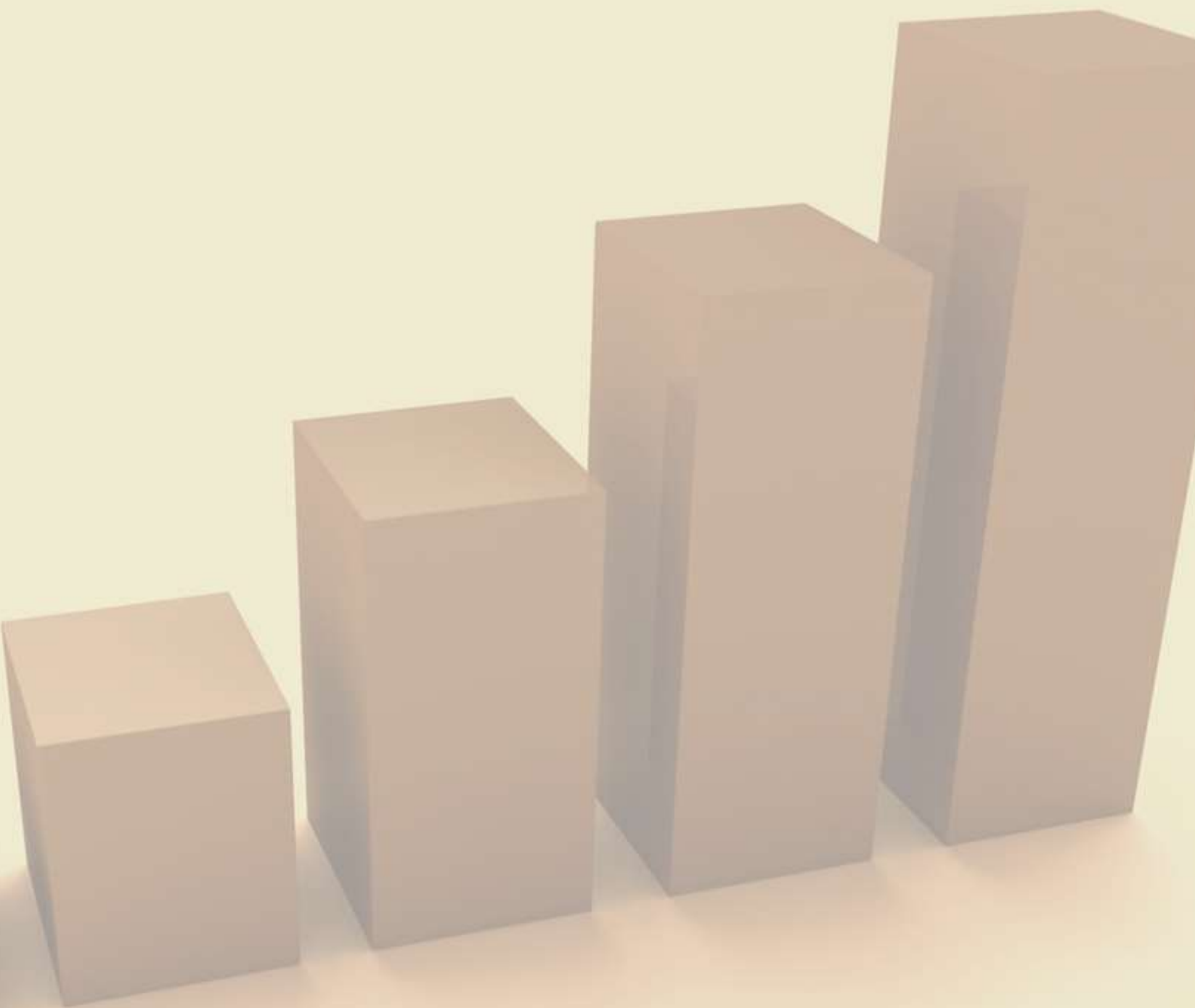
Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfp.gov.ua).

НРА «Рюрік» не несе відповідальності за точність інформації, отриманої з публічних джерел.

Даний огляд має виключно інформаційний характер, є суб'єктивним поглядом аналітичного департаменту НРА «Рюрік» та не є рекомендацією або порадою.

НРА «Рюрік» надає Вам право копіювати документи, надруковані або опубліковані на офіційному сайті тільки для некомерційного використання виключно за умови посилання на НРА «Рюрік» як джерело інформації.

Всі права захищені. Будь-яка публікація НРА «Рюрік» може містити неточності й помилки. НРА «Рюрік» може в будь-який момент без попереднього повідомлення вносити покращення та зміни в описану в цих публікаціях інформацію.

ТОВ «РЮРІК»
вул. Артема, 37-41, м. Київ, 04053, Україна
т.: (044) 383-04-76; т./ф.: (044) 489-87-33 / 49
e-mail: info@rurik.com.ua
www.rurik.com.ua